KÜLTÜREL DEĞİŞİMLER VE MEDYADA SANATIN YANSIMASI: MİLLİYET SANAT DERGİSİ ÖRNEĞİ

Öğr.Gör. Ebru Nalan SÜLÜN
Öğr.Gör. Tülin CANDEMİR

İletişimi düşünce, bilgi, duygu ve fikir yaratma, bunları aktarma, anlama ve anlamlandırma olarak tanımladığımızda medya, tüm bu süreçleri kapsayan önemli bir kavramdır. Dünyanın her noktasında iletişimi sağlayan, radyo, televizyon, dergiler, gazeteler ve diğerleri gibi yayın organlarının tümünü kapsayan kitle iletişim araçlarının hepsine medya denir. Teknolojik gelişmelerin oluşturduğu imkanlar sonucunda kitle iletişim araçlarının önemi artmış ve medya toplum karşısında daha güçlü bir seviyeye erişmiştir. Medyayı değiştiren, dönüştüren en önemli etken ise kültürel-ekonomik gelişim ve değişimlerdir.

TÜRKİYE'DE İLETİŞİMDE MEDYANIN ROLÜ VE SANAT YAZILARI

Medya bugün yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak hayatın her yerinde etkili olmakla kalmayıp şekillendirici ve yönlendirici bir güç durumundadır. Medyanın temel işlevi karmaşık modern toplumlarda toplum üyelerine kendi deneyimleri dışında kalan dünyanın olaylarının bilgi ve deneyimini aktarmaktır. Fakat bugün politik ve ekonomik çıkarlar nedeniyle aktarılan durum tanımlamaları bazen tümüyle sanal da olmaktadır (http://sanattasarim.iku.edu.tr/kentometre).

Türkiye'de özellikle Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan bu süreç medyanın sanata ve sanatçıya yönelimini ile devam etmiştir. Bu dönemde sanat devlet tarafından desteklenen bir çağdaşlaşma aracı olarak görülmüş, zamanla süreli yayın ve kitap basımında yükselen bir ivme kazanılmıştır. Yayıncılık hayatının hız kazanması belirli bir okuyucu kitlesinin oluşmasına da neden olmuştur.

Gazeteler ve dergiler güncel sanat ortamı hakkında fikir vermeleri, kitaplar ise sanat yazını ile ilgili nasıl bir birikim oluşturulduğunu yansıtması açısından önemlidir. Bu süreçte Türkiye'nin en çok okunan gazeteleri kültür ve sanat gündeminin takip edildiği sanat sayfalarına ve sanatın her dalında ayrı başarılar elde etmiş kişiler tarafından hazırlanan önemli sanat sütunlarına yer vermeye başlamışlardır. Bu gelişme; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra değişen çehrede sanatın gelişmesi, tanınması ve okuyucunun ufkunun gelişmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet sonrası dönemle başlayan gazete ve dergilerde yayınlanan sanat yazıları günü gününe sergileri takip etme imkanı sağladığı için, bu dönemde hem grup hem de bireysel sergilerde bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Sergilerle ilgili haberlerde eleştirinin ağırlıklı bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta bazıları sadece sergi tarihlerinin ve yerinin verildiği kısa ilanlar şeklinde de olabilmektedir. Yazılardan takip edilebildiği kadarıyla, basının tiyatroya olan ilgisinin de arttığı söylenebilir. Resim ve tiyatro alanında yazılmış olan yazılar diğer sanat dallarına oranla oldukça fazla yer tutmaktadır. 1923-1933 yılları arasında fikir ve sanat içerikli dergiler arasında, Resimli Ay, Hayat Mecmuası, Fikirler, Meşale gibi dergileri saymak mümkündür. Bu dergilerin yazar kadrosunda edebiyatçılar ağırlıktaydı. Bu nedenle yazılarda edebi sanatlar yoğunlukla işlenmiş, bunun yanında güzel sanatlara da yer verilmiştir. Örneğin, Hayat Mecmuası'nın yayın amaçları arasında, "Türk ulusu ruh gücünü büyük edebiyatçıların, ressamların yapıtlarında, yüksek mimarisinde bulacaktır. Hayat, sanat sevgisinin ve zevkinin artmasına çalışacaktır" düşüncesi yer almaktadır (Günyol, 1984:88).

Özellikle 1933 tarihinden itibaren, 15 Ocak – 3 Haziran 1936 yılları arasında çıkan Kültür Haftası, 1938-1943 yılları arasında İnsan dergisi, Çığır (1933-1948) gibi dergileri saymak mümkündür. 1945'ten önce yayın hayatına başlayıp, bu dönem içinde devamlılık

gösteren dergiler arasında, 1933'ten 1950'ye kadar yayınlanmış olan Ankara Halkevi'nin "milli bir kültür dergisi" olarak nitelenen Ülkü, 1935-1948 yılları arasında Atatürkçü Sanat Dergisi Yücel, 1931 yılında yayınlanmaya başlayan Arkitekt, 1939'dan 1948'e kadar çıkan Güzel Sanatlar Dergisi, gibi dergileri saymak mümkündür. 1933 yılında Ankara'da çıkarılmaya başlanan Varlık Dergisi düşün ve sanat dergisi, Yaşar Nabi Nayır tarafından 1946 yılında İstanbul'a taşınmış ve dönemin sanat ve edebiyatının gelişiminin izlenebileceği önemli kaynaklardan biri olmuştur.1951 yılında dergide yer almaya başlayan "Güzel Sanatlar" bölümünde dönemin sanat olayları ele alınmıştır. Daha önce Cumhuriyet Gazetesi'nde sergi haberleri yazan Zahir Güvemli 1952 yılından itibaren Varlık'ın sergi haberlerini yazmaya başlamış ve uzun bir süre bu görevi devam ettirmiştir. Bu köşenin ismi zaman zaman, "Ayın Sergileri", "Yeni Sergiler", "Sergiler" gibi isimler almıştır. Bununla birlikte yine Cumhuriyet Gazetesi'nin vazgeçilmez yazarlarından Bedri Rahmi Eyüboğlu, Varlık'ta "Resim Sanatı" başlıklı köşede yer almıştır. Yine aynı başlık altında Nurullah Berk'in makalelerine rastlamak mümkündür. 1947 yılında Selçuk Milar'ın kurduğu, sadece iki sayı çıkmış olan sanat dergisi Eser, 1949 yılında sekiz sayı olarak yayınlanan Yaşayan Sanat, 1954'ten 1984'e kadar yayınlanan edebiyat ve sanat dergisi Yeditepe, 1952-1955 yılları arasında 1952-1955 yılları arasında fikir ve sanat dergisi Yenilik,1953 yılında, Türk Düşüncesi ve İstanbul dergileri, 1954 yılında Yeni Ufuklar, Forum, haftalık aktüalite dergisi olan Akis (Metin Toker) ve aylık sinema-tiyatro dergisi olan Senaryo (Tevfik Sadullah), 1955 yılında aylık fikir ve sanat dergisi Mavi (Teoman Civelek), 1956-1971 yılları arasında Sanat Dünyası, 1956-1978 arasında magazin içerikli Hayat dergisi, 1957- 1961 arasında kadar Dost gibi dergiler yayınlanmıştır (http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=1073).

Bu süreçte yabancı eleştirmen ve sanat tarihçilerinin çeviri makalelerine, Avrupa, Osmanlı, Türk ve İslam sanatlarına ve geleneksel el sanatlarına da yayınlarda yer verilerek sanat gündemine evrensel bir boyutla bakılabilmesi sağlanmıştır. 1910 yılında sanat alanında yayınlanan ilk dergi olarak değerlendirilen Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Mecmuası'yla başlayan sanat yayıncılığı Cumhuriyet'in kuruluşu ile çağdaş Türkiye'de ivme kazanarak yayın sınırlarını genişletmiştir. İletişimde büyük öneme sahip olan medya dünyasında dergi ve gazeteler; dönemin sanat gündemini, sanatın gelişimini ve sürecini konusunda uzman isimler tarafından tespit ederek bir panorama oluşturulmasına olanak tanımıştır.

MİLLİYET SANAT DERGİSİ

Milliyet Sanat Dergisi; Türkiye'nin Cumhuriyet sonrası gelişen ve belirli bir ivme kazanan sanat gündeminde 29 Eylül 1972'de ilk sayısını yayınlamıştır. 1972'de başlayan bu süreç derginin değişen çehresi, içeriği ve alt yapısı ile günümüze kadar Türkiye'nin sanat gündemini takip etmeyi başarmıştır.

1972 yılında yayın hayatına başlayan dergi 1974 yılına kadar Milliyet Gazetesi'nin yanında haftanın belirli bir gününde gazete eki olarak izleyenlere sunulmuştur. Milliyet Sanat Dergisi; döneminin en ciddi ve en kapsamlı sanat dergisi niteliğini taşımıştır. 1970'li yılların başlarında Türkiye'de televizyon, video gibi iletişim araçlarının olmadığı düşünüldüğünde sanat severler sanatın her dalını gazete ve dergilerden takip etme imkanına sahiptiler. O yıllarda Milliyet Sanat Dergisi'nin yazı işleri müdürlüğü görevini üstlenen Zeynep Oral bu süreci şöyle anlatır:

" … İlk dergi Abdi İpekçi'nin fikri doğrultusunda Cuma günleri ücretsiz olarak gazete ile halka dağıtılması üzere yayınlandı. Sanki geleceği koklamışız gibi adı ilk günden, "sanat eki" değil, "Sanat Dergisi" konmuştu. Evet bir gazetenin ekiydi ama dergi niteliğindeydi. On altı sayfaydı. Haftanın her Cuma günü, gazeteyi satın alan yüzbinlere, ücretsiz ulaşıyordu. Daha birinci sayımızda ilkelerimizi açıkca koymuştuk: Sanat dergisi, kültür ve sanatın tüm dallarını kapsayacaktı. Sanat dergisi, ürün (şiir, deneme, öykü vb) yayımlamayacaktı. Sanatın haberciliğin yapacaktık. Sadece Türkiye'deki değil, dünyadaki önemli sanat olaylarına da yer verecekti. Çağdaş evrensel kültürün çok yönlülüğünden, farklılıkların zenginliğinden, ortak

kültür mirasından pay alacaktı. Dergi; yalnız Türkiye'nin büyük kentlerindeki değil, ülkenin her köşesindeki sanatsal ve kültürel oluşumları izleyecek, yerel kültürlerin evrenselliğini vurgulayacaktı. Anadolu'daki tüm muhabirler, gazetenin Yurt Haberleri Servisi yardıma hazırdı (Oral, 2006: 48).

Milliyet Sanat Dergisi içeriğinde ilk yayınlandığı yıllarda, kültür sanat alanında kendisini kanıtlamış önemli isimler tarafından hazırlanan sanat bilmeceleri, film, kitap, müzik ve sergi eleştirileri, sanatın her dalıyla ilgili olabilecek ve her sayı değişen söyleşi yazısı, en beğendikleriniz sayfası yer almıştır. Her sayı farklı sanat dallarından farklı bir sanatçıyı tanıtırken o sanatçının en beğendiklerini okuyucuya sunmuştur. Yılsonunda ise; dergi yönetiminin oluşturduğu bir jüri tarafından "yılın sanatçısı" seçilmiştir. 8 Mart 1974 yılına dek Milliyet gazetesinin haftalık eki olarak yayınlanan dergi, bu tarih itibariyle Milliyet gazetesinden bağımsız olarak bayilerde satılmaya başlamıştır. Haftalık olarak yayınlanan derginin sayfa sayısı ve basım kalitesi arttırılmıştır. Derginin yenilenen çehresinde amaç Türkiye coğrafyasının her köşesine sanat haberlerini ulaştırabilmek ve Anadolu'da gerçekleştirilen sanat aktivitelerini de tüm Türkiye'ye duyurabilmekti.

"…Yine sanatın gazeteciliğini yapacak ancak sanat haberleri, sanat insanları, yorumlar ve değerlendirmeler aracılığıyla insanı "insan" yapan değerleri yüceltecektik...yeni bir sayfamız daha var: " Anadolu Mektupları". Dergi sadece kentlerde değil gazete dağıtımcıları sayesinde en küçük kasabada bile bulunabiliyordu...yazı isteklerimizi, Salacak'tan karşılayan Muhsin Ertuğrul, Paris'ten Abidin Dino ve yazı taleplerimizi asla geri çevirmeyen Bedrettin Cömert…..yalnız yazıları değil, eleştiri, övgü ve öneri bombardımanı ile bizleri canlı tutan Aziz Nesin…" (Oral, 2006: 52).

Milliyet Sanat Dergisi; ilk sayısının okuyucuya ulaştığı 1972 yılında edindiği misyonu bu yıldan sonrada devam ettirmiştir. Fakat; o yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik çöküntü nedeniyle sık sık kapatılma tehlikesi ile karşılaşmıştır. Zeynep Oral, Oğuz Akkan ve Akal Atilla yönetiminde yayına hazırlanan dergi Genel yayın yönetmeni Abdi İpekçi'nin destekleriyle yayın hayatına devam etmiştir.

1978 yılında maddi yetersizliklerden dolayı derginin kapatılma aşamasında yapılan bir toplantıda Abdi İpekçi'nin "…Sanatçısını yaşatmayan toplum yaşamıyor demektir….Sanat Dergisi'ni kapatmak Milliyet'e yakışmaz…"(Oral,2006: 64) sözleri derginin o yıllarda geçtiği buhranlı yolda yine yoluna devam etmesini sağlamıştır. Dergi; Anadolu'nun her köşesine ulaşmış, sanatseverlerin vazgeçemediği önemli bir haber kaynağı haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1960'lı yıllarda gündeme gelen yeni anayasanın ışığıyla kavuşulan hak ve özgürlükler, 70'li yılların ikinci yarısında yavaş yavaş kaybedilmeye başlanmış, demokratik örgütlenmelerin sakıncalı bulunduğu, özellikle kültür ve sanat etkinliklerinin tehlikeli sayıldığı bir döneme girilmiştir. 1 Şubat 1979'da Abdi İpekçi'nin öldürülmesi dergide büyük bir depreme yol açmış yine de dergi çalışanları yayın hayatını sürdürüp gündemi yakalamaya devam etmişlerdir. 1979 yılının sonlarına doğru Milliyet Gazetesi ve Milliyet Sanat Dergisi'nin yeni sahibi Aydın Doğan'dır. Dergi; Şubat 1980'den itibaren haftalık değil aylık olarak Karacan yayınları tarafından yayınlanmış ve sekiz sayı edebiyat ağırlıklı içeriğiyle sanatseverlere sunulmuştur.

1980 yılında Aydın Doğan, içinde Zeynep Oral'ın da bulunduğu dergi yayın kurulu ile yaptığı toplantıda şu yorumu yapar: "… Bakın çocuklar, hesaplara, idari işlere bakan arkadaşlarım beni uyardılar…meğer ben Milliyet'in yanı sıra Milliyet Sanat Dergisi'ni de satın almışım…Bakın ben sanattan falan hiç anlamam. Ama sordum soruşturdum. Meğer, bu çok prestijli bir dergi imiş…tanıdığım birçok insan, o dergiyi ne çok sevdiklerini, derginin yararlarını anlattı durdu…Milliyet Sanat Dergisi bana geçtiğine göre, ne dersiniz, yeniden yapabilir miyiz?..." (Oral,2006: 75). 1980 yılından günümüze dek Aydın Doğan, Sanat Dergisi'nin yayınlanmasına katkıda bulunarak derginin 2007 yılına dek yayınının devam etmesini sağlamıştır.

Aydın Doğan'ın bu girişiminden sonra Milliyet Sanat Dergisi tekrar çehre değiştirerek eski yapısına dönüş yapmıştır. 1 Ekim 1980'de yayınlanan ilk sayısının ilk sayfasında şu açıklama yer alır: "…Değerli okurlarımız dergimiz bundan böyle on beş günde bir yayınlanacak…Her ayın 1'inde ve 15'inde" .Bu süreçten sonra dergi 15 günde çıkacağı için sayfa sayısı arttırılmış ve artık sanatın haberciliğiyle yetinmeyip o haberin arka perdesini araştıran, daha geniş kapsamlı, konu ve sorunları daha derinlemesine ele alan bir dergi olma misyonunu edinmiştir. 1980 dönemi Türkiye için aşılması zor siyasi, sosyal ve ekonomik durumları da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, Türkiye koşullarında hızla erozyona uğrayan değer ölçülerinde, insanı insan yapan değerlerin yüceltilip, bu değerlerin karanlıktan aydınlığa çıkartılması için büyük çaba harcanılması gereken bir döneme girilmiştir. Dergi içeriği bu yıllarda da bu değerleri önemsemiş ve amacından ödün vermeden sanatın nabzını tutmaya devam etmiştir.

1980 sonrası Türkiye'de toplumun her alanında; politik, sanatsal, sosyal alanlarda değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde toplumu depolitize etme çabalarına paralel olarak, basında sansasyona yönelme ve görsellik öne çıkmıştır. Kaliteli kağıtla, daha büyük ve renkli görsellerin yayınlarda yer alması medyada rekabeti de beraberinde getirmiştir. Bu süreçte Milliyet Sanat Dergisi sayıları incelendiğinde bilinçli olarak bu rekabet ortamına dahil olmayarak sanatın tüketici yönünü değil üretici olan içeriğini ele almıştır. Dergi içeriği ve görsel donanımında dikkati çeken diğer unsur ise derginin; kültürel oluşumları inceleyerek tartışmaya açmış, öneriler sunmuş olmasıdır. Milliyet Sanat Dergisi bu süreçte, dünyadaki sanat olaylarına da yer vererek evrensel kültürün çok yönlülüğüne inanan ve bunun görsel doluluk değil teori zenginliğiyle sağlama yoluna giren bir yayın anlayışını benimsemiştir.

"… Sanat Dergisi, bilinçli olarak bu yarışın dışında kalmayı seçti. Yalnız Türkiye'deki değil, dünyadaki önemli sanat olaylarına yer vererek evrensel kültürün çok yönlülüğünden, farklılıkların zenginliğinden ve ortak kültür mirasından pay almaktan vazgeçmeyecektik…" (Oral,2006: 81).

1990'lı yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye Cumhuriyet'inde de medyada popüler kültürün izlerine daha fazla rastlanmaya başlandı. Milliyet Sanat Dergisi'nin içeriğinde hissedilen dönüşüm, görsel zenginlik 2000'li yıllarda daha da artarak devam etmektedir. 2001 yılında Milliyet Gazetesi'ndeki yönetim değişikliği Milliyet Sanat Dergisi'nin de çehresinin değişmesine neden olmuştur. 2007 yılının Ekim sayısında otuz beşinci yılını kutlayan dergi, Türkiye'nin sanat nabzını tutmaya devam etmiş ama bunun yanında da popüler kültürün yayılması karşısında, bunu reddetmek yerine popüler kültüre tepeden bakmayan, onu dışlamayan bir çizgiye yönelmiştir.

"… Milliyet Sanat, on yıllar içinde birçok kuşaktan insanın entelektüel gelişmesinde büyük bir rol oynamış, insanları eğitmiş, onları sanatı sevmeye yönlendirmiştir. Bu yönüyle son otuz beş yıl içine Türkiye'nin entelektüel gelişmesinde önemli bir itici güç olmuştur. Ve Milliyet Sanat değişen zamanlara da yanıt verebilme esnekliğini sergileyebilmiştir. Popüler kültürün yayılması karşısında, bunu reddetmek yerine popüler kültüre tepeden bakmayan, onu dışlamayan bir çizgiye yönelmiştir. Milliyet Sanat, son dönemde sevgili Tuğrul Eryılmaz'ın yönetiminde sayfalarını popüler sanat etkinliklerine de açmış, böylelikle özellikle gençlere açılım sağlamıştır…"(Doğan Boyner, 2007: 59).

21. yüzyılda sanat yayıncılığı hedef kitlesini belirlerken bir grubu değil halkın genelini hedeflemelidir. Bu hedefe kapitalist endişelerle değil evrensel düşüncelerle ulaşılabilir.

POPÜLER KÜLTÜR VE MEDYA

Popüler kültür; kentleşmenin var olduğu her türlü üretim biçiminde gözlenen "halklaştırılmış" kültürü göstermektedir. Bunun yanı sıra popüler kültür; belirli yaratım süreçlerine gereksinim duyan özgün kültür parçacıklarını, bu yaratım süreçlerinden bağımsızlaştırarak yaygınlaştırır (Türkoğlu: 2004: 140).

Popüler kültür, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması öncesinde halk kültürünü de içermektedir. Halk kültürü, yerelliği beraberinde getirirken popüler kültür, kapitalist pazar mekanizmasının bir parçası olup bunu yaygınlaştırmıştır.

Popüler kültür, kullanım ve tüketim kültürüdür: Popüler kültür, kültürel "şeylerin" mekanik üretimi ve geniş iş bölümü etrafında kurulan kapitalist mal üretimi, pazarlanması, dağıtımı ve tüketimi biçimlerine dayanan bir kültürdür. Bu biçim olmayınca, örneğin TV ve basın olmayınca, bu araçlara dayanan böyle bir kültür biçimi de olmaz… Popüler kültür, sadece parayı verip veya zamanını harcayıp düdüğü çalma düzeyinde, yani bitmiş ve paketlenmiş bir malı tüketme düzeyindedir. Tüketici kitlelerin malıdır. Bu gerçeğin sadece bir yüzüdür. Bunun yanında, popüler kültür burjuva kültürünün bir parçasını oluşturur ve kişinin toplumsal bütünle ilişkisinde "araya girme/arabuluculuk" görevi yapan diğer bir mal biçimidir (Alemdar, 1994:121).

Kitle iletişim araçları yoluyla varlığını sürdüren popüler kültür yaşadığı toplumda kültürü değil eğlenceyi öne çıkarır. Eğlence endüstrisinin sundukları, toplum tarafından tüketim metaları gibi tüketilir. Popüler kültür, küresel kültür egemenliğinde modern medya araçlarının egemenliğindedir. 21. yüzyılda popüler kültür yönetenlerin yönetilenlere uyguladığı bir modeldir. Bu model kültür erozyonunun oluşmasına sebep olan etkenlerin başında teknolojik devrim gelmektedir.

Globalleşen dünya ekseninde popüler kültürün gelişimi halka geri dönüşümü olabilecek ürünleri de beraberinde getirir. Aslında popüler kültür, izleyenlerin tümü tarafından beğenilen ve kullanılan ürünleri de içinde barındırır. Bunun sonucunda ise; popüler kültürün toplumun yönelimini ve dünyaya bakış açısını belirlediği söylenebilir. Bu bakış açısı çoğunlukla kitle tarafından sorgulanmayan bir açıdır. Popüler kültür ürünü kendi içerisinde barındırdığı anlamı göstermeyen bir yapıdadır. Çünkü; izleyenler bu ürünü anlamakla yetinmeyip deneyimlerine, ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun anlamlar yüklemeye çalışırlar.

Popüler kültür ürünlerinin yalnızca gösterdiği ile değil, bu gösterilenlerin gölgesinde duran ancak görünmeyen arzu nesneleri ile de ilgilenmeye başladığımızda, belki sistemle değil ama sistemleştirme süreciyle karşılaşabiliriz. Kültür tasarımının, oluştuğu coğrafya ve zaman ile olan yakın bağlantısı, bugün medyayı da etkisi altına alır (Türkoğlu, 2004: 287).

Popüler kültürün üretim ve dağıtım kanalları ise medyadır. Kitle iletişim araçlarının modern insanların beğenilerini standartlaştırmakta, köreltmekte ve sömürmektedir. Medya, daha önceden belirlenmiş olan koşullar çerçevesinde yeniden üretilmiş olan malzemeyi sunmaktadır.

Türkiye' deki medya ortamı ve içeriği tüketim toplumuna yönelik içerikleri barındıran, içerikleri birbirine benzeyen popüler televizyon programları ve yazılı basın yayıncılığını içerir. Popüler yayın anlayışına önem veren medya kuruluşlarının popülerliği tercih etmelerinin en önemli nedeni ise; promosyona önem ve imkan veren, kar düzeyinin artışını önemseyen bir medya mülkiyeti bilincinin oluşmasıdır. Medya ortamını dönüştüren bu durum, kapitalist söylemleri öne çıkartarak toplumu bu etki alanına dahil etmiş ve 1980 sonrası gelişen apolitikleşme yönelimini güçlendirmiştir.

Toplumsal yaşamın 1970'lerde her açıdan politikleştiği bir atmosferde, özellikle 1980'li yıllarda yaşanan dönüşümle birlikte, Türkiye'deki toplumsal yapı gerek ekonomik ve yasal önlemler gerekse magazinleşme eğilimi yüzünden büyük ölçüde depolitize olmuştur. 1990'lı yıllar, görsel medyanın ön plana geçtiği ve yazılı basının ise bu rekabette geri kalmamak için görselliği öne çıkararak, bir anlamda "yazının gözden düştüğü" bir dönem olarak dikkat çekmiştir. Popüler yayıncılık anlayışının hızla yayıldığı, magazin medyasından farklı olarak medyada magazinleşme rüzgarlarının estiği, özel alanların kamusallaştığı bir yayıncılık anlayışı medya atmosferine hakim duruma gelmiştir. Yeni medya patronlarının kar maksimizasyonu ön planda tutma gayretleri bir taraftan da popüler yayıncılık anlayışının hız kazanmasına neden olmuştur (Dağtaş, 2004: 140).

ANALİZ (1972'DEN GÜNÜMÜZE):

Milliyet Sanat Dergisi- 18 Mayıs 1973- sayı: 3

1972 yılında yayın hayatına başlayan dergi; 1974 yılına dek Milliyet Gazetesi'nin yanında gazete eki olarak haftada bir gün on altı sayfa olarak yayınlanmıştır. Dergi içeriği sanatın bütün dallarını kapsamış ve o yıllarda yaşanan sanat olaylarına ve sanat sorunlarına da geniş yer vermiştir. Görsel örneklerin az kullanıldığı dergide; ikinci sayfada " Haftanın Sanat Takvimi" bölümünde, o hafta sürecinde gerçekleştirilecek konser, sergiler, gösteriler, konferanslar ve diğer sanat etkinlikleri hakkında okuyucuya bilgi verilmiştir. Bu süreçte yayınlanan sayıların üçüncü sayfaları her hafta önemli bir sanatçı ile yapılan röportaja ayrılmıştır. Her hafta tartışma yaratacak bir konuya geniş yer verilmiş ve bu konu kapağa da taşınmıştır. Dergi içeriğinde; "Müzik" bölümünde yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen önemli opera-bale gösterileri ve konserlerle ilgili tartışma yazılarına yer verilmiştir. Ayrıca, " Yeni Yayınlar" bölümünde ise yeni çıkan kitaplar tanıtılırken yayının yazarının yaşam öyküsüne de değinilmiştir. " En Çok Satanlar" bölümünde ise; o haftanın en çok okunan on kitabı tespit edilmiştir. Derginin son sayfasında; "Haftanın Sanat Ansiklopedisi" bölümü hazırlanmış ve burada önemli sanatçıların biyografik tanıtımları yer almıştır. Ayrıca; her hafta dünya ve Türkiye gündemini belirleyen önemli iki sanatçının sanatı ve biyografisi ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Milliyet Sanat Dergisi- 15 Mart 1981- sayı:20

1980 yılından itibaren dergi; her ayın 1'inde ve 15'inde yayınlanmıştır. Dergi; on beş günde yayınlanması sebebiyle sayfa sayısını arttırmıştır. Bu artışla bağlantılı olarak dergi; içeriğini daha da genişletip sanatı daha geniş kapsamda ele alma yoluna girmiş, sanatı tartışmaya açan ve yorumlayan bir yapıyı benimsemiştir. Her sayıda sanat dünyasından bir sorunsalı ana konu edinip bu konuyu tartışmaya açmış, bazen yazı dizisi olarak sunmuştur. Bu konu genellikle derginin ikinci sayfasında okuyucuya sunulmuştur. 1980'den sonra derginin sayfa sayısındaki artış bu tartışma konularının yer bulabilmesine olanak sağlamıştır. Türkiye'nin önemli sanat düşünürleri tarafından kaleme alınan makaleler her sayıda okuyucuyu bilgilendirmiştir. Makalelerin içerikleri; genellikle sanatın her alanını kapsayan, öneri sunan ve tartışmaya açan bir yapıdadır. Örneğin; Emre Kongar, " 1982'de Kültür ve Sanatımızı Bekleyen Sorunlar: Köleleşme ve Düzeysizleşme", Milliyet Sanat Dergisi, 15 Ocak 1982, syf: 9-11. " İncil'den Larousse'a Çağlar Boyunca Best-Seller" Derleyen: Bülent Berkman, 1 Eylül 1985, syf: 2-8. Dergide "Şiir- Öykü- Deneme" bölümünde önemli edebiyatçıların en yeni yapıtlarının tanıtımına ve yazarlarla eserleri üzerine yapılmış röportajlara yer verilmiştir. Bu bölümlerin yanı sıra sanat sever gençler için " Söz Gençlerin" sayfası ayrılmış ve genç kitlenin fikirlerini barındıran onlar tarafından

yazılmış denemeler okuyucuya sunulmuştur. Bu durum; 1980'li yıllarda Milliyet Sanat Dergisi'nin içeriğinin gençler tarafından da özümsendiğini ve takip edildiğini göstermektedir. Derginin "Müzik" bölümünde ise, iki hafta süresince gerçekleştirilen önemli konserler, dinletiler hakkında sanatçı yaşamları ve sanatı arasında bağlantı kurularak yorumlara yer verilmiştir. "Haberler" bölümünde, yurtdışı ve yurtiçinde gerçekleştirilen konser, sergi, yarışma, tiyatro haberleri yer alır. Ayrıca; "On Beş Günün İçinden" bölümünde de; tiyatro, konferans, sergi açılışları, konser programları vardır. Her sayının son sayfasındaki "Konuşma" bölümünde ise, yurtdışı ve yurt içinden önemli sanatçılarla sanatları üzerine yapılmış söyleşiler bulunmaktadır.

1980'li yıllarda yayınlanan Milliyet Sanat Dergisi'nin tümü incelendiğinde sayfa sayısının artışıyla paralel gelişen kalite ve içerik zenginliği dikkat çekmektedir. Dergi makale sayısını artırmış, tüketime değil üretime yönelen ve tartışan yapısını genişletmiştir. Görsel malzemeye 1970'li yıllara göre daha çok yer verilmiş ama bu görsellik metinlerin ezilmesine değil desteklenmesine yönelik kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflarda dikkat çeken unsur ise; içerikle bağlantılı ve sanatsal kaygılar taşıyan görseller olmasıdır.

Milliyet Sanat Dergisi, 1 Haziran 1992, sayı: 289

SANAT

BEN, TÜRKLER, ONLAR

EXPRESSIONS DE LA CULTURE TURQUE

Je Turcs ils

Fransa'nın Malhouse kentinde üç ay süren Türk şöleni

45.Cannes Film Şenliği

İslam Can Batığı Akdeniz kültürünün bin yıllık tanığı

Işık Köprüsü

Sunay Akın

1990'lı yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye Cumhuriyet'inde de medyada popüler kültürün izlerine daha fazla rastlanmaya başlandı. 1990'lı yıllarda yayınlanan Milliyet Sanat Dergisi'nin içeriğinde ve düzeyinde 1980'li yıllara kıyasla farklılık tespit edilmemiştir.
Derginin ikinci ve üçüncü sayfaları "Afiştekiler" bölümüne ayrılmıştır. Bu bölümde; güncel sergiler, konserler, edebiyat dünyasından haberlere yer verilmiş ve bu haberler renkli fotoğraflarla desteklenmiştir. 1980'li yıllarda yayınlanan sayılarda izlenen yayın anlayışı devam etmektedir. Kültür ve sanat dünyasıyla ilgili makaleler önemli sanat yazarları tarafından hazırlanmıştır. Dergi içeriğinde yer verilen makaleler, söyleşiler yine tartışan, öneri sunan ve düşündüren yayınlardır. Örneğin; "Kusursuz Dil Düşü" Umberto Eco ile söyleşi, (çev: Alin Taşçıyan), Milliyet Sanat Dergisi, 1 Kasım 1994, syf: 26-27. "Tadımlık" bölümünde; yeni çıkan kitaplardan bir bölüme yer verilip yayın tanıtımı yapılmıştır. "Radyo-TV" bölümünde; gündemi takip eden tartışma yazıları, " Tiyatro" bölümünde; sahnelenen tiyatro oyunlarından yola çıkılarak yazılmış makaleler yer almaktadır. " Sinema" sayfası ise; gösterimi süren filmler ve film eleştirilerine ayrılmıştır. "Sergiler" başlıklı sayfalarda; açılışı gerçekleştirilen sergiler ve sanatçılar hakkında tartışma, tanıtma yazılarına yer verilmiştir. Bu bölümlerin yanı sıra dergide; " Yeni Yayınlar", "Müzik" , "Haberler", " On Beş Günün İçinden" ve "Ödüllü Sanat Bulmacası" bölümlerinde genellikle güncel haberler ve eleştiri yazıları yer almaktadır.

1990'lı yıllarda yaygınlaşmaya başlayan popüler kültür ve medya anlayışı Milliyet Sanat Dergisi'nde sadece görsel etkilerle kendini göstermiştir. Dergi içeriğinde 1980'li yıllarla kıyaslandığında herhangi bir değişiklik tespit edilmemiştir. Dergi; teori zenginliği, tartışmacı, belgeleyici, sorgulayıcı kimliğinden vazgeçmemiştir. Tespit edilen derginin görsel donanımındaki artıştır. Derginin kağıt kalitesi ve fotoğrafların artışı dengeli oranlardadır. Görsel dökümanlar içerik ile bağlantılı, yazının okuyucu üzerindeki etkililiğini yok etmeyen sadece bilgiyi destekleyen boyuttadır.

Milliyet Sanat Dergisi,
Kasım 2007 Kasım 2007 Aralık 2005 Aralık 2005

Milliyet Sanat Dergisi'nin 2000'li yıllarda hızla ivme kazanan popüler kültürün etkisi altında kaldığı izlenmektedir. Dergi de; "Afiştekiler", "Sinema", "Dosya","Plastik Sanatlar","Kapak", "Müzik", "Sahne Sanatları", "Televizyon", "Edebiyat", "Vitrine Çıkanlar", "İşe", "Haberler" bölümleri yer almaktadır. Derginin genel profili incelendiğinde; her sayıda kültür- sanat gündemi içinden belirlenen bir konu "Dosya" bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. "Afiştekiler" bölümünde, kültür-sanat gündeminden haberlerin yanında farklı konularda yazılmış makalelere de yer verilmiştir. 1970 - 1980'li ve 1990'lı yıllarla karşılaştırıldığında bu makalelerin sayfa tasarımlarında farklılıklar dikkat çekmektedir. Makalenin metni ve metinle bağlantılı fotoğrafların birbiriyle olan uyumsuzluğu sayfa tasarımındaki yapısal bozuklukları da beraberinde getirmektedir. Fotoğraflar sanatsal kaygı düşünülmeden yerleştirilerek makalenin içeriğini gölgelemektedir. Görsel yoğunluk teorinin ezilmesine neden olmuştur. Dergide yer verilen röportaj metinlerinde yer alan soruların; bilgiye, sorgulamaya, incelemeye yönelik değil popüler kaygıları barındırdığı gözlenmektedir. "Sinema" bölümünde; festivaller, gösterimde olan filmler, film yıldızları ile yapılan röportaj metinleri, "Dosya" bölümünde ise; her sayıda bir sanatçının veya konunun ayrıntılı ele alındığı dikkat çekmektedir. "Plastik Sanatlar" bölümünde koleksiyonlar, sergiler, müzayedelere yer verilerek plastik sanatlarla ilgili makaleler yer almaktadır. "Müzik","Sahne Sanatları, "Televizyon" bölümlerinde magazin ve eğlence sektörünün ağırlık kazandığı bir yayıncılık anlayışı dikkat çekmektedir. "Edebiyat" ve "Yeni Yayınlar" bölümlerinde yeni çıkan kitaplar yazarları ile tanıtılmış ve edebi makalelere yer verilmiştir. "Vitrine Çıkanlar", "Haberler" ve "Ayın İçinden" bölümlerinde ise; yeni çıkan kitaplar, sanat haberleri ve aylık kültür sanat haberlerine yer verilmiştir. Son sayfada ise; bulmaca sayfası yer almaktadır. Bulmacanın sanat ile ilgili olmaması ise dikkat çeken unsurlardandır.

2000'li yıllarda yayınlanan Milliyet Sanat Dergisi, 1972'den itibaren yayınlanan dergilere göre daha medyatik ve popüler bir çehreye kavuşmuştur. Seçilen sanatçılar, müzisyenler, tiyatro sanatçıları daha medyatik ve popüler olanlar içinden seçilmiştir. Yayınlanan makalelerin yazarlarının ve makale konularının niteliklerinin ise; 70 - 80'li ve 90'lı yıllarla karşılaştırıldığında daha az nitelikli olduğu tespit edilmiştir. Görsel malzemelerin verilmesine gereğinden fazla önem verilmiş ve bu görsel seçimlerde de medyatik ve popüler kaygılar taşınmıştır. Sayfa düzenlemelerinde bazı sayılarda yazı metnine göre görsel dökümana daha çok yer verildiği ve bunun da okuyucuyu sadece görsel okumaya yönlendirdiğini belirtmek mümkündür. Bu durum; dergi içeriğinde görsel ve yazınsal kirliliğe neden olmuştur. Derginin artık hedef belirlediği okuyucu kitlesi değişmiş ve dergi hem teorik hem görsel doluluk açısından büyük değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir.

SONUÇ

Zaman sürecinde popüler medya ve kültürün yaygınlaşmasıyla birlikte baskı teknikleri de gelişmeye devam etmektedir. Baskı tekniklerinin gelişmesi dergilerin görsel malzemelerinin ve içeriğinin zenginleşmesine yol açmıştır. Önemli sanat dergileri bu gelişme sonucunda "popüler" olma yoluna girmiştir. Dergilerin sayfa sayılarının arttığı, görsel malzemelere daha fazla önem verildiği, metinlerin içeriğinin popüler bilgiye yöneldiği tespit edilmiştir. Renkli sayfalar; reklam ve büyük boyutlu fotoğraflarla donatılmış, içerik; sanat gündemini takip eden fakat bu gündemi sadece yayınlayıp, belgeleyip tartışmaya açmayan, sorgulamanın yer almadığı yapay bir gündemi oluşturmuştur. Günümüz Milliyet Sanat Dergisi de bu tür dergilerden biridir. Derginin 1972'den günümüze, geçirdiği değişimlere rağmen hala yayın hayatına devam etmesi büyük bir başarıdır. Fakat; Milliyet Sanat Dergisi'nin görsel ve yazınsal içeriğinde değişen değerler, daha çok ilgi çeksin endişesiyle gelişen popüler olma gayreti, dergiyi gerçek sanat izleyenlerinden uzaklaştırmış ve dergi 1970- 1980'li yıllardaki içeriğini aratır hale gelmiştir.

Küresel popüler kültür, iletişim biçimlerinde kendini gösterir. Bu da kültürel emperyalizm kavramıyla iç içedir. Batılı yaşam tarzının benimsetilip yaygınlaştırılması kültürün içinin boşaltılarak kültür emperyalizmine dönüşmesine neden olmaktadır. Yazarı medyatik olan kitapların çok satılan kitaplar arasında yer alması, oyuncuları nedeniyle izlenen tiyatro oyunları veya yine medyatik sanatçıların açtığı sergilerin en çok izlenen sergiler olması da aslında popüler kültürün bir sonucudur.

Medya kanalları, kendilerini tüketicinin yerine koyarak kültür endüstrisi aracılığıyla halkın zevklerine yönelmekte, bu düzeyi yükseltmeye ilişkin hiçbir çaba harcamamaktadır

Tüketimin ön planda olduğu kapitalist toplumlarda popüler kültür satışı arttırmaktadır. Günümüzde dergi sayısının artması rekabeti beraberinde getirmektedir. Bu ortamlarda satış kaygısı ne yazık ki dergi içeriği ve kapağın tasarımını olumsuz etkilemektedir. Son yıllarda yayınlanan Milliyet Sanat Dergisi'nin diğer dergilerle rekabete girmesi, popüler kültür ve reklamlara daha fazla yer vermesi hedefi olan tüketicinin ilgisini azaltmaktadır. Dergi ticari kaygılardan dolayı sanatsal içerikten uzaklaşmaktadır. Bu durum; aydın ve entellektüel sanat tüketicilerinin eskiyi ve yeniyi karşılaştırmasına yol açmıştır. Türkiye'de yayın organı sahiplerinin ideolojileri ve popüler olma kaygılarıyla çeşitlenen sanat dergileri günümüz sanat ortamında görsel yorgunluğa ve bilgi kirliliğine neden olmaktadır.

Bu bağlamda; Türkiye'de medya kanallarındaki popüler kirlilik, yerini entellektüel sanat bilgisinin yer aldığı, tüketiciyi aydınlatan, doyuran ve tek kaygısı sanat olan medya bilincine bırakmalıdır.

.

KAYNAKÇA

(http://sanattasarim.iku.edu.tr/kentometre)
Günyol,V., 1984, "Cumhuriyet Sonrası Sanat ve Edebiyat Dergileri", Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984), Gelişim Yayınları, İstanbul: s.88.
http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=1073
Oral, Z., 2006, Meslek Yarası, Doğan Kitap,İstanbul.
Doğan Boyner, H., "Dergimiz 35 Yaşında", Milliyet Sanat, Kasım 2007, syf: 58-59.
Türkoğlu, N., 2004, Toplumsal İletişim, Babil Yayınları, İstanbul: syf: 287.
Dağtaş,E.,2004,"Türkiye'deki Medya Ortamında Magazin Kavramı ve Magazinleşme Eğilimi", Türkiye'de Kitle İletişimi,Turhan Kitabevi, Ankara,Derleyen: Nilgün Gürkan Pazarcı, Syf: 140.
Alemdar, K.İ.Erdoğan, 1994, Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yayınları, Ankara.

YAYINLANDIĞI KAYNAK;

... Candemir, Tülin, "İstanbul Bienali'nde Kimlik ve Aidiyat Sorunu", Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, Ankara, Poster Bildiri, 185-200, 18 – 20 Ekim, İstanbul, 2006